

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Algemene hygiënerichtlijn *de basis voor goede hygiëne in publieke settings*

Alvin Bartels
Beleidsadviseur infectiepreventie
LCHV, RIVM

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Inhoud

- 1. Wat is het LCHV en wat zijn
hygiënerichtlijnen**
2. Algemene hygiënerichtlijn
3. COVID-19; nieuwe inzichten in
hygiëne?

Landelijk Centrum Hygiëne en Veiligheid (LCHV)

Kent u het LCHV?

Landelijk Centrum Hygiëne en Veiligheid (LCHV)

- RIVM; centrum Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding (LCI)
- Ontwikkelen van hygiënerichtlijnen voor verschillende sectoren
- GGD'en ondersteunen in hygiëne- en infectiepreventie-taken (THZ)
 - Vraagbaak, studiedagen, symposia
- Signaleringsstaak
- Kenniscentrum Infectiepreventie
 - Hygiëne, desinfectie, ABR/BRMO
 - Tatoeëren en piercen
 - Ship Sanitation Certificates
 - Legionellapreventie

Hygiënerichtlijnen LCHV

- Algemene Hygiënerichtlijn
- Ambulancediensten
- Arrestantenverblijven
- Asielzoekerscentra
- Basisscholen
- Cupping (hygiëneadvies)
- Dak- en thuislozen en sociale pensions
- Evenementen
- GGD'en
- Jeugdgezondheidszorg
- Justitiële inrichtingen en landelijke diensten
- Kampeergelegenheden, jachthavens en groepsaccomodaties
- Kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en buitenschoolse opvang
- Psychiatrische instellingen
- Residentiële Jeugdinstituten
- Sauna's en badinrichtingen
- Seksbedrijven en sekswerkers
- Tatoeëren, piercen en PMU
- Thuiszorg (hygiëneadvies)
- Verpleeghuizen, woonzorgcentra en kleinschalig wonen
- Zorg voor kinderen en volwassenen met een lichamelijke of verstandelijke beperking

Overzicht hygiënerichtlijnen

Algemene
hygiënerichtlijn
In ontwikkeling - voorlopig
geldt de hygiënerichtlijn voor
publiekvoorzieningen

Ambulancezorg

Arrestantenverblijven

Asielzoekerscentra

Basisscholen

Cupping (hijama)
Hygiëneadvies

Dak- en thuislozencentra
en sociale pensions

Evenementen

GGD'en

Alle hygiënerichtlijnen

- Normen en Tips

Hygiënenormen

- De hygiënenormen staan in een geel kader. Dit zijn de minimale eisen aan een goed hygiënebeleid.

Tips

- *Tips en adviezen herkent u aan de schuingedrukte tekst in een grijs kader. Deze tips zijn vrijblijvend. Maar als u de adviezen opvolgt, werkt u hygiënischer.*

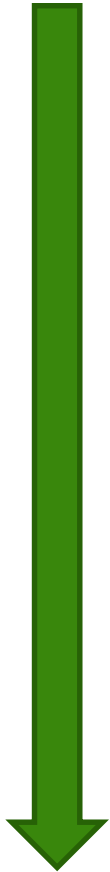
Status richtlijnen

- Opgesteld samen met branche
- Landelijke status
- GGD, NVWA of IGJ kan handhaven op basis van de richtlijn (o.a. KDV's, seksinrichtingen, verpleeghuizen en tattooshops)
- Elke 4 jaar herziening. Eventueel tussentijdse wijzigingen
- Doel: voorkomen van (overdracht) infectieziekten.

Ontwikkelen of herzien richtlijnen

- Literatuuronderzoek, enquête gebruikers/GGD
- Werkgroep formeren (WG-leden uit sector, GGD, Arbo)
- Schrijven eerste versie

- Digitale commentaarronde WG
- WG-bijeenkomsten
- Aangepaste versies en eindversie

- Regionaal Overleg Hygiëne en Veiligheid (ROHV)

- Landelijk Overleg Hygiëne en Veiligheid (LOHV)

- Pilotfase
- Definitief

- Implementatie en evaluatie

Vragen

- Gebruikt u of uw bedrijf hygiënerichtlijnen of -protocollen?
- Nog aanvullingen op onze richtlijnontwikkeling?

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Inhoud

1. Wat is het LCHV en wat zijn
hygiënerichtlijnen
- 2. Algemene hygiënerichtlijn**
3. COVID-19; nieuwe inzichten in
hygiëne?

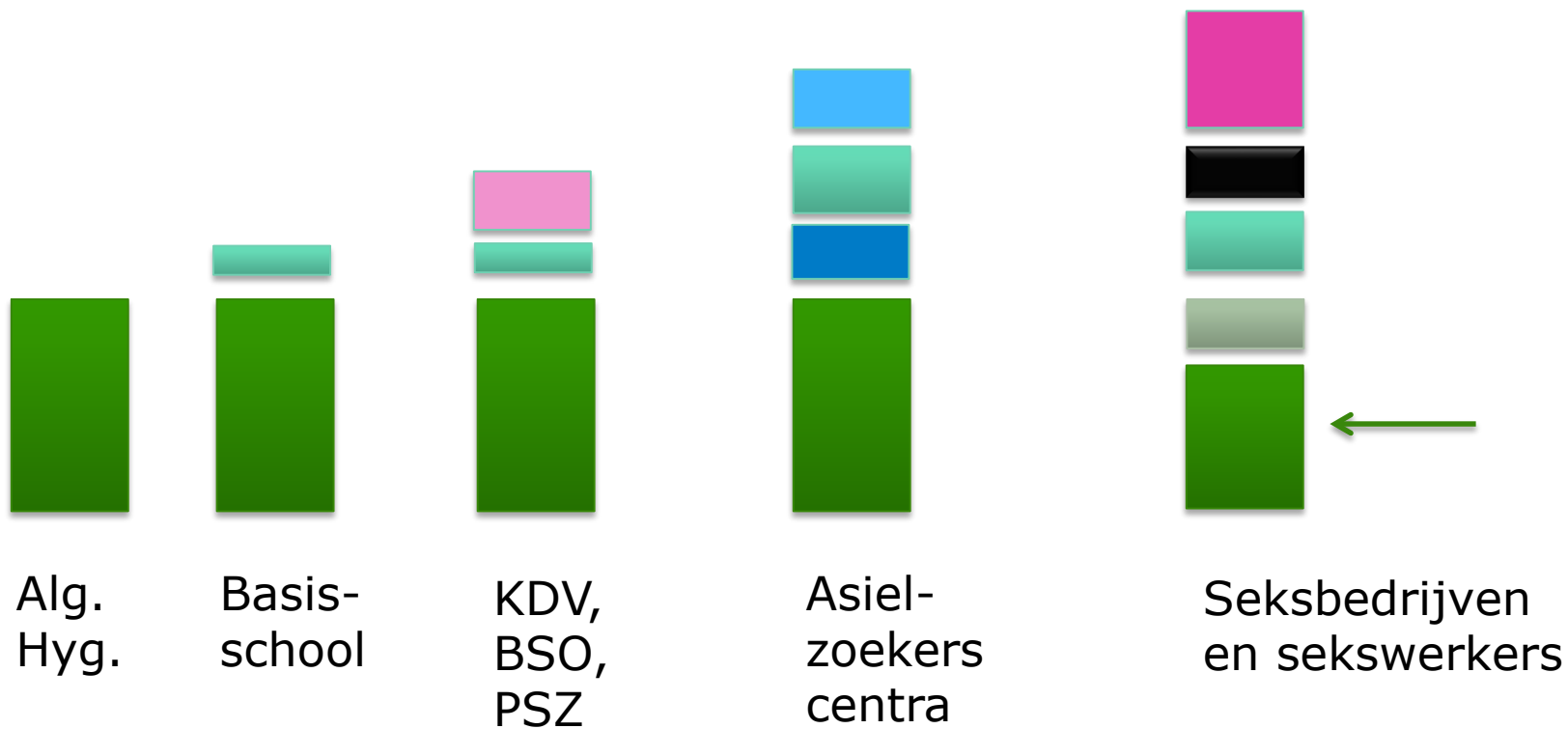
Algemene hygiënerichtlijn

- Eind 2019 gepubliceerd
- Voor publieke settings zonder specifieke richtlijn (kantoor, buurthuis, scouting, etc.)
- Dient als basis voor sectorspecifieke hygiënerichtlijnen LCHV
- En als basis voor hygiënemaatregelen Generiek kader COVID-19

<https://www.rivm.nl/hygienerichtlijnen/algemeen>

Algemene Hygiënerichtlijn: Basis voor andere richtlijnen

Algemene hygiënerichtlijn; werkgroep

- LCHV en aangesloten Deskundigen Infectiepreventie
- GGD Brabant Zuid-Oost
- GGD Groningen
- GGD Haaglanden
- GGD regio Utrecht
- GGD Rotterdam-Rijnmond
- NVZ
- Tensen en Nolte
- Unic Medical Services B.V.

Persoonlijke hygiëne

Hygiënisch werken

Schoonmaken

Droog -> nat

Schoon -> vuil

Hoog -> laag

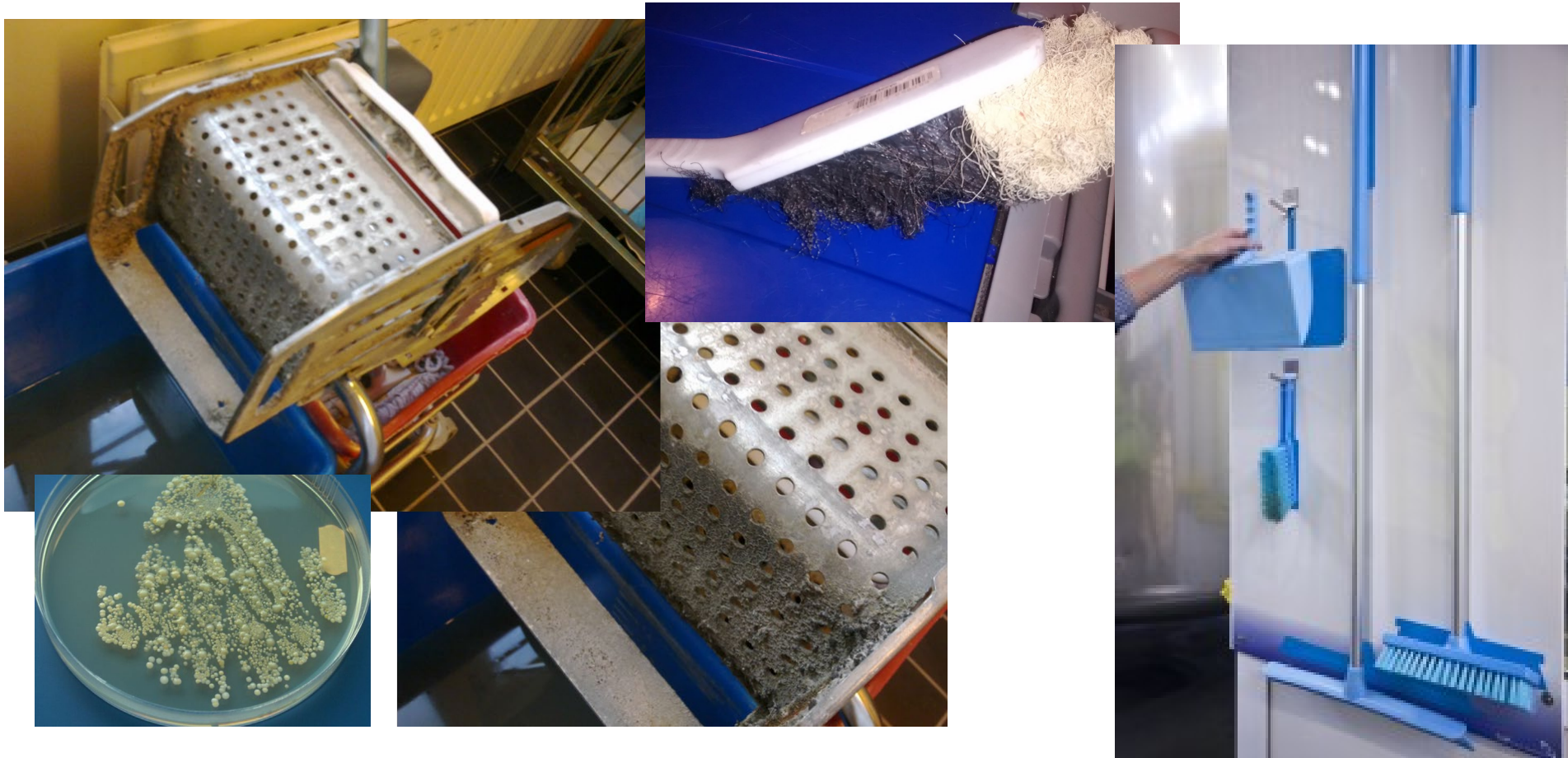

Schoon?

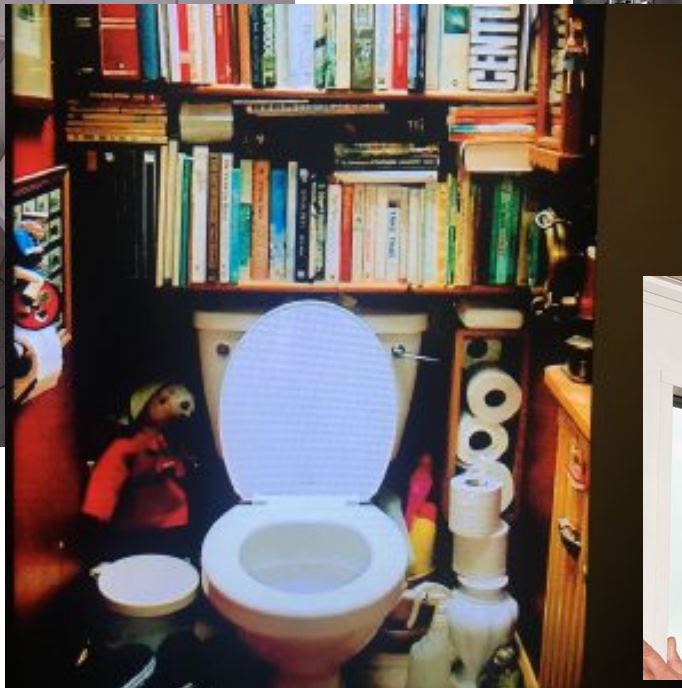

Schoonmaakmaterialen

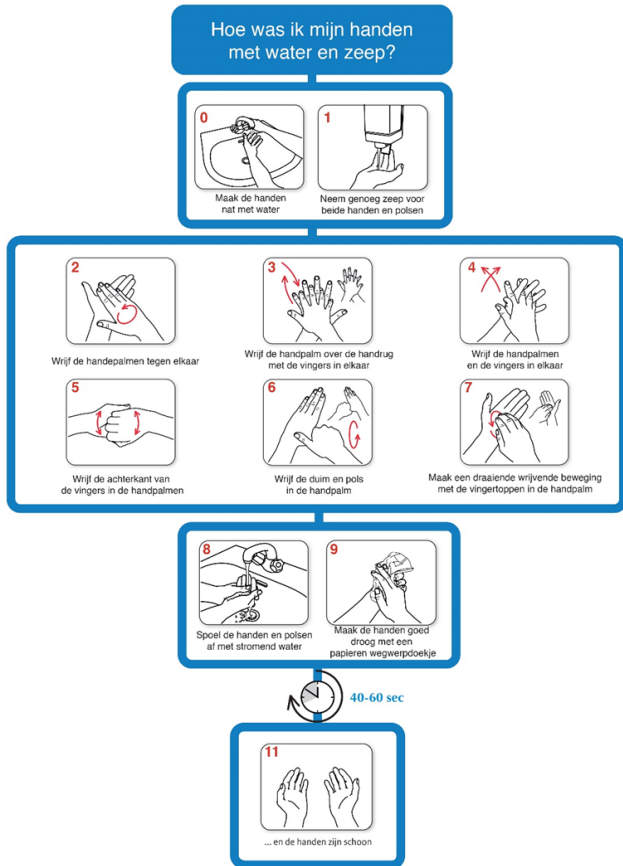

Bouw en inrichting

Algemene hygiënerichtlijn; downloads

Voorbeeld 1. Schoonmaakschema's per ruimte

Algemene ruimtes				
Onderdelen	dagelijks	wekelijks	periodiek	Opmerkingen
afvalbakken	•			
Afvalzakken	•			leggen en vervangen; sluit zakken goed en bewaar ze in gesloten afvalcontainers, op een aparte opslagplaats
Deuren		•	•	deuren binnenshuis wekelijks; deuren buitenshuis 4 keer per jaar
... etc.				

Keuken				
Onderdelen	dagelijks	wekelijks	periodiek	Opmerkingen
Aanrecht, kranen en gootsteen	•	•		
... etc.				

WHO acknowledges the Hôpitaux Universitaires de Genève (HUG), in particular the members of the Infection Control Programme, for their active participation in developing this material.

October 2006, version 1.

En desinfecteren?

- Geen normen of tips over (handen) desinfecteren
- Uitzondering: wondinfectie na beet van vleermuis en schimmelverwijdering in douche- en badruimte.
- *Vraag: Mee eens?*

Publieke plekken desinfecteren zinnig?

- Desinfectie oppervlakken nodig als schoonmaken niet voldoende is om overdracht te voorkomen. Zoals:
 - bepaalde sectoren met verhoogd risico (o.a. zorg, voedingsmiddelenindustrie)
 - uitbraken waarbij oppervlakken belangrijke rol spelen (bijv. norovirus KDV)
 - lichaamsvloeistoffen bepaalde settings (bijv. seksbedrijf, verpleeghuis)
- Zorgvuldig omgaan met desinfectantia (biociden) (Gezondheidsraad, 2016)
 - Resistentie
 - Toxiciteit
 - Veiligheid

Handen wassen effectief

- Tuladhar et al. (JHI, 2015)
 - Handen wassen even effectief als handalcohol bij virussen (> 3 log reductie)
- Bloomfield et al. (2017), handen wassen en handdesinfectie beide log 3 reductie mogelijk.

Gebruik desinfectie zorgt voor (antibiotica)resistentie?

- Brief minister Bruins (VWS, juli 2019) n.a.v. advies Gezondheidsraad: zorgvuldig omgaan met desinfectantia
 - (...) desinfectantia alleen moeten worden bevorderd waar ze een duidelijke meerwaarde hebben bij de preventie of bestrijding van infecties of schade.
 - Het routinematig gebruik van desinfectantia op kantoor of door consumenten thuis om de gezondheid te beschermen, moet worden ontraden. Er is niet aangetoond dat dit gebruik zonder medische indicatie gezondheidswinst oplevert.

Vragen

- Wat vinden jullie van beleid om terughoudend te zijn met desinfectantia (biociden)?
- Gebruik je zelf of het bedrijf veel desinfectiemiddelen? Zo ja, waarom?
- Wel UV-C of coatings voor publieke settings?

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Inhoud

1. Wat is het LCHV en wat zijn
hygiënerichtlijnen
2. Opzet hygiënerichtlijnen
- 3. COVID-19; nieuwe
inzichten in hygiëne?**

COVID-19 en hygiëne

- Wat voor extra hygiënemaatregelen worden er nu genomen?
 - Handen wassen na thuiskomst
 - Gezicht zo min mogelijk aanraken
 - Geen handen schudden

 - Specifieke adviezen ventileren (hygiëne?)
- Is (handen) desinfecteren ook nodig?

Is desinfecteren nodig voor SARS-CoV-2?

- Al voor COVID-19 hygiënerichtlijnen (o.a. Algemene hygiënerichtlijn)
- Niet in richtlijnen:
 - Aanbieden handalcohol publieke ruimte (bijv. ingang winkels)
 - Regelmatig desinfectie van oppervlakken in publieke ruimte zonder indicatie ('preventief desinfecteren')
- Voorjaar 2020: Coronavirus kan uren tot dagen overleven op oppervlakken
(Van Doremalen et al. 2020)
- Goede hygiëne altijd belangrijk! Maar...
- Is gebruik van desinfectiemiddelen altijd zinnig?

Desinfecteren ivm SARS-CoV-2 zinnig?

- Huidige kennis: Besmetting via oppervlak/voorwerp niet voornaamste route (WHO, CDC, ECDC, RIVM)
- ECDC: geen bewijs voor transmissie via oppervlakken
- Kans is klein dat er via oppervlakken op publieke plekken voldoende virus op de handen komt en tot een infectie leidt. (RIVM COVID-richtlijn)
- Handhygiëne = persoonlijke hygiëne; niet om ruimte 'schoon' te houden
- Oppervlakken kunnen ook door druppels 'besmet' raken (niezen, ademen, spreken).

Adviezen RIVM publieke settings

- Oppervlakken: volg bestaande hygiënerichtlijnen
- Handen: wassen met water en zeep
- Kort onderweg (boodschappen, winkelen, wandeling, op bezoek)?
 - Was je handen direct na thuiskomst
 - Of op een plek waar een handenwasgelegenheid is (andere woning, bioscoop, restaurant, pretpark, kantoor)
 - Zit onderweg zo min mogelijk met je handen aan je gezicht
- Lang onderweg en mogelijk geen handenwasgelegenheid of risicovolle situatie mogelijk (bijvoorbeeld conducteur, politieman):
 - Handdesinfectie/handgel meenemen

Nieuwe inzichten voor hygiënerichtlijnen?

- Handen wassen na thuiskomst of na aankomst werk
- Meer aandacht voor binnenmilieu (ventilatie)
- ...?

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Nog vragen?

[rivm.nl/
hygienerichtlijnen](https://rivm.nl/hygienerichtlijnen)

Ichv@rivm.nl

Referenties (links)

- <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/hygiene>
- <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/adviezen-werk-vrije-tijd/generiek-kader-coronamaatregelen>
- <https://www.rivm.nl/hygienerichtlijnen>
- <https://lci.rivm.nl/richtlijnen/covid-19>
- <https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2016/12/21/zorgvuldig-omgaan-met-desinfectantia>
- <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/covid-19-guidelines-non-pharmaceutical-interventions>
- <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19-how-is-it-transmitted>
- <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/how-covid-spreads.html>

Referenties

- van Doremalen N, Bushmaker T, Morris DH, Holbrook MG, Gamble A, Williamson BN, Tamin A, Harcourt JL, Thornburg NJ, Gerber SI, Lloyd-Smith JO, de Wit E, Munster VJ. Aerosol and Surface Stability of SARS-CoV-2 as Compared with SARS-CoV-1. *N Engl J Med*. 2020 Mar 17.
- Mukherjee S, Vincent CK, Jayasekera HW, Yekhe AS. Antiviral efficacy of personal care formulations against Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2. *Infect Dis Health*. 2020 Sep 17:S2468-0451(20)30066-3.
- Tuladhar E, Hazeleger WC, Koopmans M, Zwietering MH, Duizer E, Beumer RR. Reducing viral contamination from finger pads: handwashing is more effective than alcohol-based hand disinfectants. *J Hosp Infect*. 2015 Jul;90(3):226-34.
- Bloomfield SF, Carling PC, Exner M. A unified framework for developing effective hygiene procedures for hands, environmental surfaces and laundry in healthcare, domestic, food handling and other settings. *GMS Hyg Infect Control*. 2017 Jun 19;12:Doc08.
- Holm SM, Leonard V, Durrani T, Miller MD. Do we know how best to disinfect child care sites in the United States? A review of available disinfectant efficacy data and health risks of the major disinfectant classes. *Am J Infect Control*. 2019 Jan;47(1):82-91.
- Cadena M, Kelman T, Marco ML, Pitesky M. Understanding Antimicrobial Resistance (AMR) Profiles of Salmonella Biofilm and Planktonic Bacteria Challenged with Disinfectants Commonly Used During Poultry Processing. *Foods*. 2019 Jul 22;8(7):275.
- El-Banna T, Abd El-Aziz A, Sonbol F, El-Ekhnawy E. Adaptation of *Pseudomonas aeruginosa* clinical isolates to benzalkonium chloride retards its growth and enhances biofilm production. *Mol Biol Rep*. 2019 Jun;46(3):3437-3443.
- Ozkan A. Disinfectants as a double-edged sword: Are disinfectants promoting antimicrobial resistance? *Catalyst* 2019; 3. [Link](#)